

Гуменюк В.В., інженер з патентної та винахідницької роботи, молодший науковий співробітник
Волчкова Л.О., оператор комп'ютерного набору
Державного закладу «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ В ЦИФРОВУ ЕРУ

Актуальність проблеми. Процеси глобалізації, що спостерігаються у всіх сферах суспільної практики, мають вплив і на світ професій. Розширення інформаційного простору зумовило ускладнення вимог до особистості сучасного спеціаліста, орієнтацію на транспрофесіоналізм, що своєю чергою спричинило перегляд освітніх та професійних стандартів. На думку ряду дослідників, в умовах цифрового суспільства все більш затребуваними стають такі якості професіонала, як адаптивність та толерантність до невизначеності, системність мислення, здатність до самоорганізації, уміння здійснювати інформаційний пошук, критично оцінювати отримані дані та приймати рішення на багатокритеріальній основі [1].

Основні результати. Цифрові ресурси дозволяють не лише прискорити темп навчання, вони є інструментом гнучкого проектування індивідуальної професійно-освітньої траєкторії. Інформаційна інфраструктура визначає умови для максимально повного творчого самовираження педагогів та учнів. Широка поширеність гаджетів та апаратних засобів детермінує доступність інформації, а технології віртуальної та доповненої реальності надають можливість моделювання соціально-професійних ситуацій, багаторазового та варіативного відпрацювання та тренування навичок. Можливість асинхронної взаємодії викладача та студента робить процес навчання більш персоналізованим та комфортним, дозволяючи учню вибрати найбільш зручний час для освоєння та закріплення матеріалу.

Поряд із незаперечними перевагами цифровізації, закордонні та вітчизняні дослідники виділяють проблемні моменти, пов'язані із застосуванням цифрових

інструментів та формуванням віртуального світу, системи дистанційних соціальних зв'язків та відносин, що дублюють процеси реального світу, але мають певну специфіку [2, 4].

Постараємося позначити найбільш значущі на наш погляд аспекти, що становлять потенційну загрозу психологічному благополуччю та цілісності особи у цифрову епоху.

1. Надмірність інформації, висока щільність та неструктурованість інформаційного потоку і, як наслідок, виникнення проблеми нервово-психічного виснаження через інформаційне перенавантаження.

2. Втрата довіри до достовірності відомостей, зростання критичності та нігілізму, знецінення фактів та точок зору внаслідок інформаційної поліфонії.

3. «Знеособлення» та віртуалізація спілкування, зниження ефекту присутності, регрес навичок міжособистісного спілкування, зумовлений використанням електронної освітньої комунікації.

4. Загрози психологічної безпеки (шкідливий контент, тролінг, кібербулінг та ін.), виникнення адикцій (інтернет-залежність, ігроманія, шопоголізм та ін.).

5. Формування у споживачів цифрового контенту «клікового» та «кліпового» типів мислення, що характеризуються залежністю від цифрових носіїв, зниженою здатністю до складної аналітичної та самостійної роботи [3].

6. Включення технічних засобів та технологій до структури ідентичності та, як наслідок, виникнення проблеми збереження ідентичності та приватності.

7. Можливість формування спотвореної картини світу, спрощеного та примітивного образу різних явищ, закріплення стереотипів щодо представників різних соціальних груп.

8. Формування та закріплення помилкових смислів трудової діяльності, заміщення ігрової навчально-професійної мотивації внаслідок надмірної «гейміфікації» та віртуалізації професійно-освітнього процесу.

Список негативних ефектів цифровізації не можна вважати вичерпаним. Збільшення кількості публікацій, присвячених соціальним та когнітивним трансформаціям людства в епоху «діджитальної революції», свідчить про те, що

в даний час все гостріше усвідомлюється необхідність превенції деструктивних особистісних змін в умовах цифрової реальності [3].

У плані випереджального попередження виникнення та закріплення деструктивних тенденцій професійного розвитку превентивні заходи мають бути спрямовані на формування стратегій внутрішнього подолання особистості (у тому числі на етапі професійної підготовки) з наступними ефектами цифровізації та зниження їх впливу:

1) підвищена стресогенність професійного середовища внаслідок перманентних професійних перегонів, вимоги бути готовим до постійних змін;

2) стирання чітких кордонів між особистим та робочим часом (на сьогодні цей ефект цифровізації є однією з технологій профілактики виникнення професійно зумовлених деструкцій);

3) можливість прояву глибинних рис особистості, ненормативної поведінки, що є наслідком професійної соціалізації в інтернет-середовищі, невидимістю суб'єктів взаємодії, можливою їхньою анонімністю;

4) утруднені процеси професійного самовизначення та самоактуалізації, пов'язані з різноманітними професійно-ціннісними орієнтирами в інтернет-просторі;

5) втрата цінності справжнього професійного світу;

6) ослаблення реальної професійної комунікації;

7) трансформація норм та ритуалів професійної взаємодії;

8) зниження організаційної та професійної прихильності до місця роботи (фріланс, часта зміна місць роботи);

9) ослаблення або втрата професійної ідентичності та формування професійної відчуженості;

10) зниження аналітичного мислення та критичного сприйняття професійних ситуацій.

Специфіка соціальної ситуації розвитку на стадії здобуття професійної освіти полягає в тому, що молода людина вибудовує модель «потрібного професійного майбутнього», не маючи реального досвіду та включаючись лише

до різних форм професійної діяльності, підкріплених цифровими інструментами, які допомагають відтворити предметний контекст трудових відносин.

Професійна освіта в епоху цифрової індустріалізації має бути ширшою, ніж просте формування універсальних, загальнопрофесійних та професійних компетенцій з урахуванням вимог профстандартів. Вона має готувати майбутнього спеціаліста до успішної самореалізації в умовах цифровізації та подолання деструктивних ефектів цифровізаційних процесів.

Висновки. Одним із напрямків випереджаючого попередження формування деструкцій професійного розвитку в нових умовах може бути розвиток самоактуалізації – особистісної готовності до змін та цифрової компетентності у студентів на етапі професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Сухомлин В. А. Методологические аспекты концепции цифровых навыков / В. А. Сухомлин, Е. В. Зубарева, А. В. Якушин. // *Современные информационные технологии и ИТ-образование*. 2017. Т. 13, № 2. С. 146–152.
2. Кознов А. Б. Влияние цифровизации на рынок труда. *Международный журнал гуманитарных и естественных наук*. 2019. № 4–2. С. 177–192.
3. Панченко О.А. Публічне управління інформаційною безпекою в умовах діджиталізації. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2021. № 3 (84). С. 150-157.
4. Bold M. Interaction in distance learning. *Encyclopedia of distance learning*. New York: Hershey, 2009. P. 1244–1249.